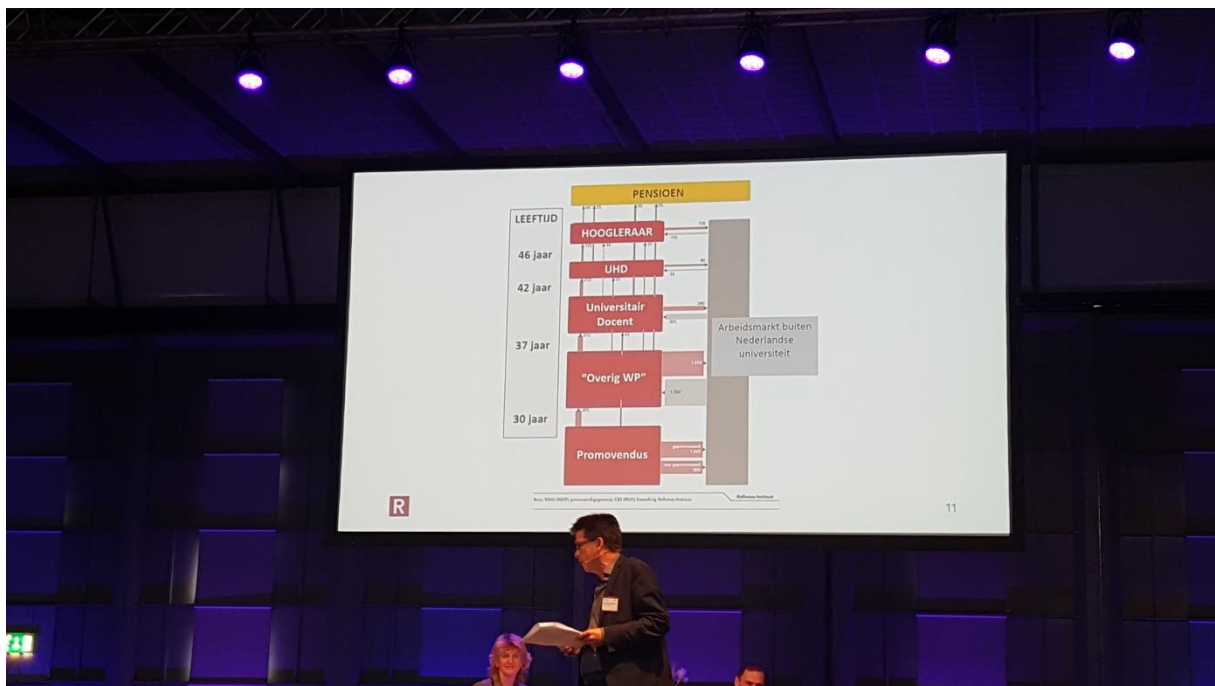


De Wetenschapper van de Toekomst

Verslag van de conferentie 'Evolutie of revolutie? Praat mee over de wetenschapper 2030'

Op 23 mei 2019 organiseerden [NWO](#) en [ZonMW](#) in Den Haag een discussiedag over de wetenschapper van de toekomst. Ongeveer 400 academici gingen met elkaar en met ZonMW en NWO in debat over de manier waarop onderzoekers gewaardeerd, erkend en beloond moeten worden in 2030. De aanleidingen voor deze dag zijn meervoudig. De terugkerende discussie over de hoge werkdruk aan de universiteiten, de geringe aandacht in het waarderingssysteem voor onderwijs en voor teamwork, de toenemende aandacht voor valorisatie en wetenschapscommunicatie en de groeiende kritiek op de dominantie van kwantitatieve evaluatiecriteria zoals de [H-index](#) en de [impact factor](#) spelen een belangrijke rol. Maar ook [Plan S](#) en de inzet van NWO en ZonMW voor [open access](#) en [open science](#), hebben geleid tot discussies over het herzien van het belang van de *impact factor*. In de ochtend gaven wetenschappers uit alle geledingen – junior en senior, bèta, gamma en alfa en van bestuurders tot specialisten in wetenschappelijke communicatie – in een plenaire sessie hun visie op de ideale wetenschapper en op de vraag hoe kwaliteit, impact en relevantie van wetenschap beoordeeld moet worden. In de middag waren er workshops waarin de deelnemers zelf oplossingen konden aandragen voor verschillende thema's. Opvallend was het grote aantal vrouwen in de zaal én niet zo verrassend, er waren vooral jonge wetenschappers aanwezig.



Barend van der Meulen, Rathenau Instituut, carrièrepad wetenschap

Geschiedenisles

[Barend van der Meulen](#) van het [Rathenau Instituut](#) nam de aanwezigen mee terug in de tijd. Hij stelde dat het onderzoeksbeleid van de jaren negentig van de vorige eeuw bepalend is geweest voor de manier waarop wij wetenschap nu beoordelen en waarderen. In deze periode werden bibliometrische indicatoren zoals de *journal impact factor* als maat voor goede wetenschap aanvaard. 'Meten is immers weten'. Daarnaast werden de *life sciences* en *engineering sciences* het dominante model waarbij er sprake is van een *principal investigator* met een onderzoeksgroep van maximaal acht onderzoekers. Andere wetenschapsdomeinen hebben zich naar dit voorbeeld gemodelleerd. Ten derde ontstond vanaf deze periode het idee dat de (financiële) middelen schaars zijn. Anders dan

in de jaren zestig groeiden de middelen niet meer exponentieel. Dus moesten er keuzes gemaakt worden met sterke competitie tot gevolg, waarbij ook de gedachte werd gevoed dat competitie in een betere verdeling van de middelen en de erkenning van talenten resulteerde. Competitie zit ook in het volgens Van der Meulen misleidende idee dat er voor al het jonge talent ruimte is aan de universiteit. Tot slot, universiteiten zijn zich ook steeds sterker gaan profileren als onderzoekscentra, *research universities*, en daardoor ook steeds meer op elkaar gaan lijken.

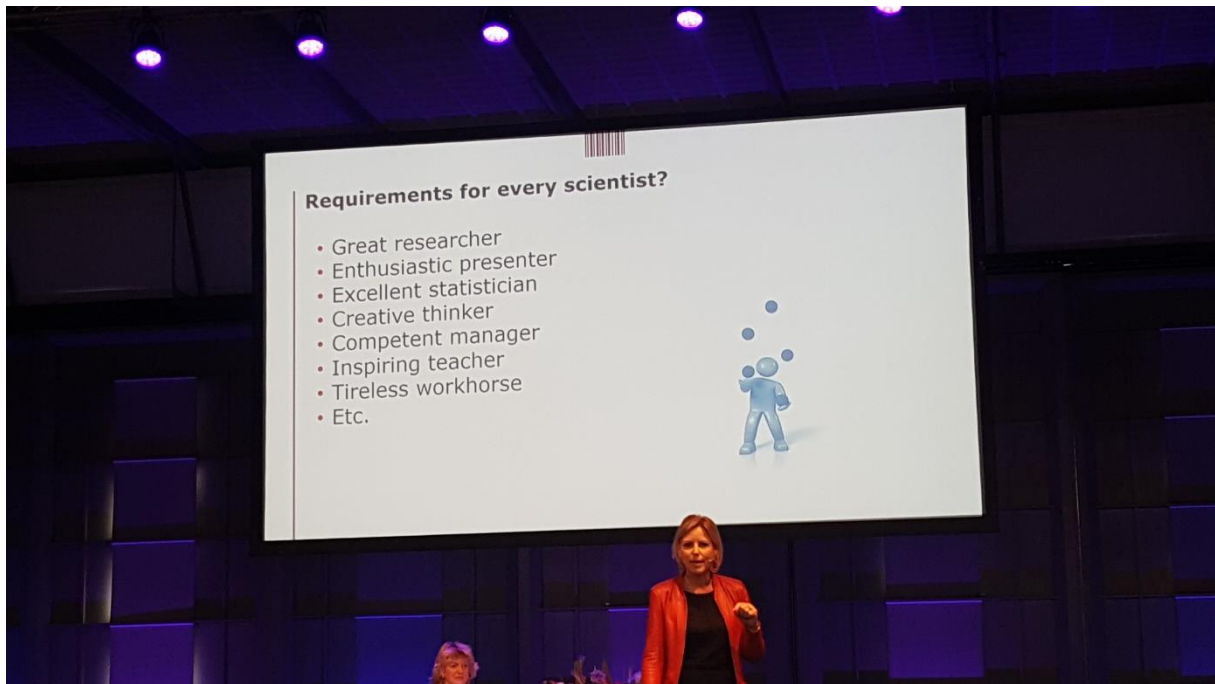
Van der Meulen kwam ook met oplossingen. Hij hamerde erop dat elke wetenschapper die te lang aan universiteit wordt gehouden eigenlijk wordt weggehouden van de samenleving waar deze getalenteerde onderzoekers wel nodig zijn. Hij pleitte met andere woorden voor een andere *mindset*. In zijn optiek moeten we accepteren dat niet iedereen een wetenschappelijke carrière aan de universiteit kan opbouwen en moeten onderzoekers veel meer voor een brede maatschappelijke inzetbaarheid worden opgeleid. Hij riep ook op om te stoppen met het creëren van nieuwe tracks voor jong talent, aangezien dit beleid in grote mate niet resulteert in de toename van permanente aanstellingen. Niet alleen wordt dit talent weggehouden van de samenleving en misschien nog wel belangrijker: het leidt tot een sterke competitie, grote frustraties en een hoge werkdruk bij de groep 30-37 jarigen.



Barend van der Meulen, Rathenau Instituut, Conclusies

Schapen met vijf poten

[Rianne Letschert](#), rector magnificus van de [Universiteit Maastricht](#) én lid van het team binnen de VSNU ([Vereniging van Nederlandse Universiteiten](#)) dat voorstellen doet om het systeem van waardering en erkenning te herzien, had een duidelijke visie op de wetenschapper van 2030. Zij stelde kort en krachtig dat er nu teveel gekeken wordt naar de output van de individuele wetenschapper en te weinig naar diens inzet voor het onderwijs en voor goed leiderschap, en nog minder naar de precieze maatschappelijke impact van de wetenschapper. Bovendien vroeg ze zich hardop af of iedereen wel een excellente onderzoeker moet zijn? Wat natuurlijk een enorme steen in de huidige wetenschapsvijver is.



Rianne Letschert, VSNU/Universiteit Maastricht, eisen aan wetenschappers

Letschert bepleitte het systeem 'trap op en trap af', waarmee ze wetenschappers wil aanmoedigen om verschillende rollen in te nemen tijdens verschillende fasen van hun carrière. Sommige wetenschappers zijn nu eenmaal beter, zo betoogde Letschert, in wetenschapscommunicatie, terwijl andere vooral uitstekende onderzoekers zijn. Letschert moedigde de aanwezigen aan om bijgevolg ook deze verschillende paden ook meer te waarderen, van het onderwijs tot het onderzoek of de wetenschapscommunicatie. Daarnaast moeten we in haar optiek *team science* veel meer waarderen. Dit houdt ook in dat academisch leiderschap gestimuleerd moet worden. *Team science* betekent ook dat niet automatisch de hoogleraar de leider van het team wordt, want, zo stelde zij, niet iedere hoogleraar is ook een goede leider of bestuurder. In de waardering van *team science* is het van belang dat dat de onderzoeksgroep als geheel uitstekend werk levert. Dus niet iedereen binnen het team hoeft excellent onderzoek te verrichten, aangezien binnen elk team verschillende rollen mogelijk en nodig zijn. Letschert pleitte met andere woorden voor een diversiteit in rollen en functies waarbij gekeken wordt naar de capaciteiten en de ambities van de wetenschapper in kwestie en niet per se naar anciënniteit of het aantal binnengehaalde beurzen.

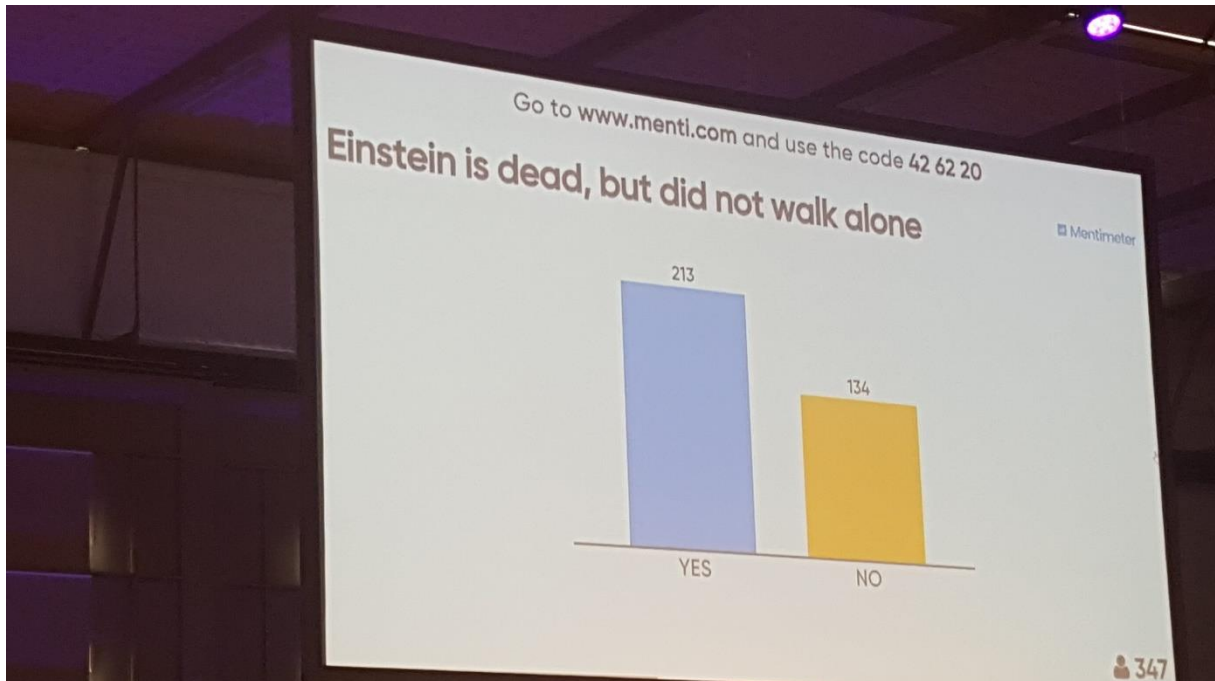
Strijd als metafoor voor wetenschap



Ionica Smeets, column

Hoogleraar wetenschapscommunicatie [Ionica Smeets](#) sprak aan het einde van de ochtend een column uit. Zij vergeleek de wetenschap met een strijd, met positieve maar vooral negatieve connotaties. Smeets typeerde de onderzoeker als diegene die aan de rand van het vakgebied een heroïsche strijd levert, terwijl hij of zij ook een verkenningstocht met studenten onderneemt, op het slagveld van de competitie om schaars beschikbare beurzen strijdt, terwijl achter de schermen ook nog een Don Quichot-achtig gevecht tegen de oprukkende bureaucratie wordt uitgevochten. En passant sprak zij ook nog over schermutselingen met *reviewers*, aanvallen in de rug van collega's en loopgraven tussen vakgebieden. Kortom, de wetenschap is een uitputtingsslag, maar zo stelde ze, 'wij wetenschappers hebben dit systeem zelf ontworpen, dus laten we het systeem ook zelf op de schop nemen'. Smeets pleitte voor een mutatie van het systeem, niet voor een evolutie ('want dat duurt te lang') of een revolutie ('want dat is te abrupt'). Tot slot viel ze ook Letschert, in haar pleidooi voor verschillende rollen voor wetenschappers, bij door te stellen dat het opvallend is dat het als geen probleem wordt beschouwd als onderzoekers 'belabberd' onderwijs geven of slecht zijn in wetenschapscommunicatie, zolang ze maar 'excellent onderzoek' doen. Deze stelling kreeg ook bijval van [Jeroen Geurts](#), de voorzitter van ZonMW, die betoogde dat het steeds meer als een probleem wordt gezien dat elke wetenschapper álles goed moet kunnen en dat iedereen alle rollen tegelijk vervult. Geurts sprak het voornemen uit om dit systeem te herzien.

Conclusie



Team science: Een van de conclusies uit de workshops

Tijdens de middag mochten de deelnemers zelf ideeën, suggesties en oplossingen voor de verschillende problemen aandragen. In de sessie over 'teamspelers versus supersterren' bogen deelnemers zich onder meer over de vraag hoe een team beoordeeld moet worden. In de sessie over 'indicatoren versus narratieven' dachten de aanwezigen na over hoe de impactfactor vervangen kan worden door een meer inhoudelijke, kwalitatieve en op het individu gerichte benadering, waarbij de onderzoeker recht kan doen aan zijn of haar traject en waarbij ook aandacht is voor de inhoudelijke toegevoegde waarde van zijn of haar output. Ook de beoordeling van wetenschapscommunicatie en open acces publiceren werd hier onder de loep genomen. De uitkomsten werden vervolgens plenair besproken. Hoewel 2030 ver weg lijkt, iets wat meerdere sprekers benadrukten, is het in feite slechts een decennium verwijderd. In deze afsluitende plenaire bespreking klonk meermaals de oproep uit de zaal om nu te beginnen met de gewenste cultuurverandering.

Deze discussiedag leverde naast fraaie vergezichten in ieder geval ook een groot aantal concrete acties op die nu ingevoerd kunnen worden én die die zo gewenste cultuurverandering in gang kunnen zetten. Het is nu nog wachten op het verslag van de NWO en ZonMW waaruit duidelijk moet worden welke concrete stappen deze financiers op korte termijn wil zetten.

Antia Wiersma
Tessa Lobbes

Lees ook de [column](#) van Hielke Huistra naar aanleiding van deze bijeenkomst.